

T.C.
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

7/28322 GK 165

7/34962 GK 28

Sayı :30824082-610-14405547
Konu :Yazılı Soru Önergeleri

19 Aralık 2025

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Milletvekillerimiz tarafından şahsıma yöneltilen ve ilişik listede; TBMM Esas numaraları ve konuları belirtilen yazılı soru önergeleri incelenmiş olup, söz konusu önergelerde yer alan hususlara ilişkin cevaplarımız ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Murat KURUM
Bakan

EK:

-Dosya (1 Takım)

7/33767 GK 12

**DİYARBAKIR MİLLETVEKİLİ
SAYIN SERHAT EREN'İN
TBMM 7/33767 ESAS SAYILI
YAZILI SORU ÖNERGESİNE
İLİŞKİN SORULAR VE CEVAPLARI**

SORULAR

- 1) Metin HES ve havzadaki diğer projelere ilişkin ÇED süreçlerinde halkın katılım toplantılarında yöneltilen sorular, alınan tutanaklar ve proje revizyonlarına yansıyan hususlar nelerdir? Bu kayıtlar kamuya açık mıdır?
- 2) ÇED raporlarında alanın su varlıklarının, göletlerin ve ekolojik değerlerin eksik veya hatalı sunulduğuna yönelik iddialar hakkında bakanlığınızca yapılmış idari inceleme var mıdır? Varsa tespit ve yaptırımlar nelerdir?
- 3) Kümülatif etki değerlendirmesi hangi metodolojiyle yapılmıştır? Aynı havzada maden, baraj, HES ve GES projelerinin toplam etkisi değerlendirilmiş midir? Değerlendirilmediyse gerekçesi nedir?
- 4) Proje şirketlerinin hazırladığı ÇED raporlarında yer alan uzman ve danışmanların mesleki yeterlilikleri nasıl doğrulanmaktadır? Bilgi ve belge sahteciliği tespit edilmesi halinde ÇED kararlarının akıbeti ve yaptırımlar nelerdir?
- 5) Projeler için çevre izin ve lisans süreçlerinde biyolojik çeşitlilik, su kalitesi ve sediman dinamiği izleme yükümlülükleri öngörülüş müdür? İzleme sonuçları düzenli olarak bakanlığa raporlanmakta mıdır ve kamuoyuyla paylaşılmakta mıdır?
- 6) İklim değişikliğiyle uyum ve etkilerin azaltımı kapsamında, havzadaki HES ve GES projelerinin sera gazı muhasebesi, arazi kullanım değişikliği etkisi ve karbon yutağı kaybına ilişkin değerlendirmeler ÇED ve izin süreçlerine nasıl entegre edilmektedir?
- 7) Doğal sit, korunan alan, endemik tür habitatları ve ekosistem hizmetleri üzerindeki etkiler bakımından alınan telafi ve rehabilitasyon önlemleri nelerdir? Bu önlemlerin uygulanması sahada nasıl denetlenmektedir?
- 8) Halk sağlığı açısından, inşaat ve işletme döneminde su kalitesinde bozulma, toz ve gürültü, patlatma ve malzeme ocağı faaliyetleri için öngörülen sınır değerlerin ihlali halinde uygulanacak hızlı durdurma ve yaptırım mekanizmaları nelerdir?

CEVAPLAR

1) Bakanlığımızca verilen 13.02.2014 tarihli ve 3358 sayılı "ÇED Olumlu Kararına esas Bakanlığımızda yürütülen ÇED sürecinde; Halkı yatırım hakkında bilgilendirmek, projeye ilişkin görüş ve önerilerini almak üzere ilk olarak 28.11.2011 tarihinde, saat 13.00'te Başbuğ Köyü (Diyarbakır-Kulp), Köy Odasında Halkın Katılımı Toplantısı yapılmıştır. Halkı yatırım hakkında bilgilendirmek, projeye ilişkin görüş ve önerilerini almak üzere ikinci olarak 29.11.2011 tarihinde, Sason Belediyesi (Batman) toplantı salonunda Halkın Katılımı Toplantısı yapılmıştır. Toplantılarda projeyi anlatan sunum yapılmış ve daha sonra yöre halkının görüş ve önerileri alınmıştır. Toplantılara katılanların sorularını cevaplandırmış ve projenin işleyiş prosedürü hakkında bilgiler vermişlerdir. 13.02.2014 tarihli ve 3358 sayılı "ÇED Olumlu Kararına esas Bakanlığımızda yürütülen ÇED sürecinde Halkın Katılımı Toplantısı yapılarak Halkın görüş ve önerileri alınmış ve değerlendirilmiştir. Bahse konu proje için 2009/7 Genelgesi kapsamında Bakanlığımızca verilen ÇED Olumlu kararı, 26.07.2017 tarihli ÇED Olumlu Kararı'nın devamı niteliğinde olduğundan Halkın Katılımı Toplantısı öncesinde yapılmış olmasından dolayı 2009/7 Genelge ile süreci devam eden projede yeniden bir toplantı düzenlenmesine Genelge gereğince gerek bulunmamaktadır.

2) HES projelerinin fizibilite çalışmaları projenin asıl sahibi olan DSİ Genel Müdürlüğü tarafından yapılmaktadır. Fizibilite Raporu'nda yıllara göre değişik işletme koşulları ve değişik inşaat çalışmalarına göre alternatifli çalışmalar yapılarak en uygulanabilir proje şekli belirlenmiştir. Metin HES (Kayser Barajı) projesi baraj şeklinde yapısı ile fizibilitesi DSİ Genel Müdürlüğü tarafından onaylanmış ve DSİ Genel Müdürlüğü ile Su Kullanım Hakkı Anlaşması yapılarak yatırımcı firmaya

projeyi yapma izni verilmektedir. Bununla birlikte söz konusu proje ile ilgili olarak Bakanlığımızca yürütülen ÇED sürecinde, birçok kamu kurum ve kuruluş İnceleme Değerlendirme komisyonunda yer almakla birlikte Tarım ve Orman Bakanlığı (Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü) da yer almakta olup; soru önergesine konu olan ekolojik değerlendirmeler hususunda bahse konu Nihai ÇED Raporu'nda sucul ve karasal flora ve fauna ile ilgili değerlendirmeler konunun uzmanları tarafından sahada gözlem ve çalışmalar ile yapılmıştır. Bu konu ile ilgili değerlendirmeler her iki ÇED Raporu sürecinde de yetkili kurum olan ve komisyon üyesi olan Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından uygun görüş alınmıştır.

Ayrıca, Diyarbakır, Batman İlleri Kulp, Sason İlçeleri Dicle Havzası, Zori Çayı Üzerinde Maya Enerji Üretim Ltd. Şti. tarafından yapılması planlanan "Metin HES (Kayser Barajı) Malzeme Ocakları, Kıрма Eleme Tesisi ve Beton Santrali" projesi ile ilgili en son Bakanlığımıza sunulan 15.09.2025 tarihli proje ilerleme raporunda söz konusu faaliyetin inşaatına başlanılmadığı belirtilmektedir. Projeye ilişkin olarak Batman Valiliği (Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü) tarafından 25.08.2022 tarihinde yapılan denetimde tesis alanında herhangi bir faaliyetin ve inşaatın başlamadığı ifade edilmektedir.

3) Projenin Nihai ÇED Raporu V.1.17. *Arazinin hazırlanmasından başlayarak ünitelerin açılmasına dek yapılacak işler nedeni ile meydana gelecek vibrasyon, gürültünün kaynakları ve seviyesi, kümülatif değerler*, başlığı altında değerlendirmeler yapılmıştır Bununla birlikte inşaat çalışmalarında yapı yerlerinde yapılacak çalışmalar birbirinden farklı zaman dilimlerinde yapılacağı için ayrı ayrı başlıklar altında toz emisyon değerleri hesaplanmıştır. Ancak proje yapı yerleri alanları birbirlerine yakın oldukları için toz emisyon dağılım modellemesi kümülatif olarak yapılmış ve en yakın yerleşim yerlerine göre kümülatif etki değerlendirilmiştir. Ayrıca Nihai ÇED Raporu V.1.14. *Arazinin hazırlanmasından başlayarak ünitelerin açılmasına kadar yapılacak işlemlerde kullanılacak yakıtların türleri, özellikleri, oluşacak emisyonlar*, başlığı altında da kümülatif değerlendirmeler mevcuttur.

4) ÇED Başvurusu aşamasında; ÇED Başvuru Dosyası/Proje Tanırım Dosyası hazırlayan meslek gruplarına ilave olarak eklenen meslek gruplarına ait özgeçmiş ve diploma örnekleri vb. kişisel bilgileri içerecek belgelerin "Çevrimiçi ÇED Süreci Yönetimi (e-ÇED)" sistemine yüklenmesi sağlanarak Raporu inceleyecek kamu kurum ve kuruluşların söz konusu bilgilere ulaşması sağlanmaktadır.

5) ÇED Yönetmeliğin 18. maddesi (4). bendi gereği, Yatırımın başlangıç ve inşaat dönemine ilişkin Komisyonca belirlenmiş olan periyotlarda Proje İlerleme Raporu sunulacağına dair taahhütname alınmış olup, Nihai ÇED Raporunda İnceleme Değerlendirme Komisyon üyelerinin belirttiği izleme ve değerlendirme çalışmalarının yapılarak ilgili kurumlara ibra edileceği taahhüt altına alınmıştır.

6,7) Bakanlığımız (ÇED İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü); gerçekleştirilmesi planlanan projelerin çevreye olabilecek olumlu ve olumsuz etkilerinin belirlenmesinde, olumsuz yöndeki etkilerin önlenmesi ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için alınacak önlemlerin, seçilen yer ile teknoloji alternatiflerinin belirlenerek değerlendirilmesinde ve projelerin uygulanmasının izlenmesi ve kontrolünde sürdürülecek çalışmaları yürütmekle yükümlüdür.

Bakanlığımızda yürütülen ÇED sürecinde, ÇED Yönetmeliği'nin üçüncü bölümü çevresel etki değerlendirmesi sürecinin başlatılması ve komisyonun kuruluşu başlığı altında yer alan 8. maddesinin (4). fıkrasında; "inceleme sonucunda dosyanın uygun hazırlandığına karar verilmesi halinde Bakanlık tarafından başvuru dosyasındaki bilgiler dikkate alınarak, ilgili kurum ve kuruluş temsilcileri, Bakanlık yetkilileri ile proje sahibi ve/veya temsilcilerinden oluşan bir komisyon kurulur." hükmü gereğince, söz konusu hüküm doğrultusunda, projenin konusu, türü ve proje için belirlenen yerin özellikleri dikkate alınarak, projeye ait dosyanın, proje kapsamında hazırlanacak olan her türlü bilgi ve dokümanın incelenmesi ve değerlendirilmesi amacıyla; ÇED Başvuru Dosyasındaki bilgiler de göz önünde bulundurularak; ilgili kurum ve kuruluş temsilcileri, Bakanlık yetkilileri ile proje sahibi ve/veya temsilcilerinden oluşan bir komisyon kurulmuştur.

Bakanlığımıza ÇED başvuru yapan her projede olduğu gibi "Metin HES (Kayser Barajı) Malzeme Ocakları, Kırma-Eleme Tesisi ve Beton Santrali" projesi ile ilgili olarak yürütülen ÇED süreci içerisinde, ÇED Yönetmeliği kapsamında, projenin konusu, türü ve proje için belirlenen yerin özellikleri dikkate alınarak, projenin çevre ve insan sağlığına, yerleşim yerlerine, tarım alanlarına, tarımsal ve hayvancılık faaliyetlerine, bütün canlı ekosistemi üzerindeki etkileri gerek Bakanlığımızca gerekse İnceleme Değerlendirme Komisyon üyesi olan kurum/kuruluşlar tarafından detaylı bir şekilde incelenmiştir.

8) 2872 sayılı Çevre Kanunu ve bu Kanuna bağlı Yönetmelikler kapsamında yapılan denetimlerde, mevzuata aykırılık tespit edilmesi durumunda idari yaptırım kararı ile faaliyet durdurma iş/işlemleri yapılmaktadır.